אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [א]ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ב"ש וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא [ב]ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא [ג]דחזי למזגא עלויה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים [ד]אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אבית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה [ה](אי נמי) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום [ו]דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא:

מתני' ב"ש אומרים [ז]לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים [ח][א]עומד ואומר זה וזה אני נוטל:

גמ' אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה דב"ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בבריכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה [ט]והתנן [ב]המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאו עד שלא ימות המת ובית הלל אומרים [ג]אף משימות המת הא אתמר עלה אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי [י]אושעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע והכא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא [ד]הני מילי מערב יו"ט

אבל

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא. והא נמי להא דמיא דלמא ממליך ואשתכח דטלטלה בכדי דכיון דממליך בטלה לה הזמנה למפרע: **אלא כיון דמוקצה הוא.** כיון דאינו אסור אלא משום מוקצה בהזמנה בעלמא סגי: **את העלי.** דף עב וככד וכותשין בו חטים לטרגים וטיסני[כ] והוי מלאכתו לאיסור. וקא סברי ב"ש אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו שצריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום: **תורת כלי עליו.** ואף על פי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו: **אין נותנין את העור.** שהופשט ביום טוב: **לפני הדורסן.** לא ישטחנו במקום דריסת הרגלים שזהו צורך עבוד שמתעבד ע"י הדריסה: **וב"ה מתירין.** קס"ד משום שמחת יום טוב דאי לא שרית ליה לא שחיט: **למזגא עליה.** כן היתה ישיבתם שוטחין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על ברכיהן כפופין כדאמרינן בפסחים (דף קח.) הוה זגינן אברכי דהדדי ונמצאת שטיחתו צורך י"ט: **תריסין.** דלתות החלונות של חנויות שסוגרין בהן החלונות בלילה ומסלקין אותם ביום ונותנין אותן לפניהם ושוטחין עליהן תבלין למכור לרבים ובי"ט מותר ליקח מחנוני המכיר אותו ובלבד שלא יזכיר סכום מקח: **אף להחזיר.** ולסגור בהן וחזרה ודאי שלא לצורך היא ואפילו דאמרינן אין בנין בכלים טרחא דלאו צורך מיהא הוה וקא שרינן ליה משום תחלתן כדלקמן[ל]. אלמא משום שמחת י"ט מקילינן וקשיא ב"ה דכסוי: **הכא ליכא דקר נעוץ.** כלומר ליכא טעמא להתירא דקא סברי יש בנין בכלים: **מתני' עומד ואומר.** מבעוד יום: **גמ' בבריכה ראשונה.** דרך מגדלי יונים להניח בריכה ראשונה של כל שנה להיות צוות לאמה: **גזרינן.** כי שקיל להו למחר אתי לאמלוכי וחייס עלייהו והוי ליה טלטול שלא לצורך ומשנענע ומשמש בהן מבעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו תו לא חיישינן לחייס: **בריכה.** קובי"ד בלע"ז שהיונים יולדים בריכה בכל חדש וחדש והן שני גוזלות זכר ונקבה ומפסיקין בתקופת טבת וחוזרים ויולדים בניסן: **לית להו ברירה.** וכי שקיל למחר דלמא לא הני אזמין והוא לא הזמין את כולם אלא כדי צרכו: **ולו פתחים הרבה.** כולם פתוחים או כולם סגורים: **כולם טמאים.** כל כלים המונחים בחלל הפתחים תחת עובי התקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו תחת הגג המאהיל על המת א] שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו לצאת דרך שם וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו הלכך כולם טמאים: **נפתח אחד מהם.** לאחר מיתת המת: **הוא טמא.** בין כלים דמעיקרא בין כלים דלבסוף המונחין לו מבחוץ: **וכולם טהורים.** לדברי הכל מוקמינן להו דמודו הכל מכאן ולהבא בכלים המובאים לתוכן אחרי כן מבחוץ דודאי בההוא דנפתח מפיק ליה: **ארבעה על ארבעה.** בכך שערוהו שראוי להוצאת מתים: **מצלת על כל הפתחים.** מלטמא כאילו נפתח: **אף משימות המת.** וקס"ד דבברירה פליגי ובכלים שהיו בהם בין מיתה למחשבה ב"ש סברי לא אמרי' הוברר דמעיקרא דעתיה להכי הואי ולא ירדה הטומאה לשאר הפתחים וב"ה סברי הוברר. ולמאי דס"ד השתא סבירא לן דבנפתח אחד מהם נמי הוו פליגי בכלים דמעיקרא וטהורין דקא תני לעיל לדברי הכל בכלים דמכאן ולהבא: **הא אתמר עלה כו'.** ואפי' ב"ה לית להו הוברר ואין מטהרין אלא כלים דלבסוף דלאחר מחשבה אבל הראשונים טמאים וב"ש מטמאין אף האחרונים דקא סברי משירדה תורת טומאה לפתחים לפני מחשבה במיתת המת שוב אינו עולה מהם אלא על ידי מעשה כגון נפתח ובנפתח אחד מהם לא פליגי מידי: **רבא אמר לעולם למפרע.** נמי מטהרין ב"ה דאית להו ברירה. והכא במתניתין היינו טעמא דצריך לברר ולומר אלו אני נוטל דלמא למחר מטלטל ובודק השמנים ושביק הא ושקיל אידך נמצא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי צרכו הלכך אומר זה וזה אני נוטל ולמחר על כרחיה הני הוא דשקיל: **והא אמרת בעומד.** מרחוק ואין מנענע סגיא אלמא לא בדק מאתמול הכחושים והשמנים ואכתי איכא למיחש: **ה"מ מערב י"ט.** כלומר היכא דידע מערב י"ט דהני הוא דאזמינן דתו בין שהן כחושין בין שהן שמנים לא שקיל אחריני שהרי יודע שמוקצין הם שלא זמנן:

אבל

ב"ש אומרים והוא שחשב עליו וכו' וב"ה אומרים אף משימות המת. וקא סלקא דעתך דמיירי בכלים דלמפרע[א] וה"ה דפליגי כשנפתח אחד מהם ובכלים דלמפרע והא דקאמר לעיל נפתח אחד מהם הוא טמא והן טהורין ולא פליגי ב"ש מיירי בכלים הבאים אחר כן שם[ב] ותימה אדפליגי בחשב ליפלגו בנפתח ובכלים דלמפרע וי"ל דנקט חשב משום רבותא דב"ה דאפי' במחשבה דעלמא פליגי דמועיל להציל כל הפתחים אחרים אבל תימה לב"ה דאית להו ברירה היכי משכחת כשמת בבית ולו פתחים הרבה דכולן טמאים הא איכא למימר לבסוף כשמוציאין בההוא פתח הוברר הדבר מתחלה דסופו לצאת דרך שם וי"ל כגון שעשאו פתח חדש והוציאו המת דלא שייך ברירה (א) א"נ מיירי דנשאר המת במקומו[ג]:

איכא

מסורת הש"ס

א) לקמן יא. [שבת קכג.], ב) ג"ז שם, ג) [לקמן יא:], ד) ג"ז שם, ה) נ"א דילמא לא היא, ו) [לקמן יא: כב. שבת קכב: עירובין לה.], ז) [לעיל ט:], ח) [חולין קמב.], ט) עירובין סח. לקמן לז: ע"ש אהלות פ"ז מ"ג, י) [לקמן לז: ע"ש עי' תוס' עירובין סח. ד"ה אמר], כ) [עי' מו"ק יג:], ל) [דף יא:],

◆

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה ב"ש וכו' א"נ מיירי דנשאר נ"ב ס"א דנשרף:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כולם טמאים וכו' שגזרו חכמים טומאה וכו'. נ"ב עיין לקמן דף ל"ח ע"א רש"י ד"ה בדאורייתא וכו' פי' דהוא הלכה למשה מסיני ועיין שיטה מקובלת כאן הרגיש בזה. ועיין מ"ש בספר דרך אניה בלב ים ודו"ק. וע"ע בתוי"ט פ"ז דאהלות מ"ש בזה ובפ"י כאן:

◆

לעזי רש"י

קובי"ד [קוביד"א]. להקה.

◆

מוסף תוספות

א. שבין מיתה למחשבה אם טהורים למפרע או לא. שיטה. ב. שיש כאן מעשה דמהני לטהרם משעת פתיחה. שיטה. ג. שאם נאכל המת ולא יצא מעולם לחוץ, כגון שאכלוהו כלבים שם, כל הפתחים טמאים והכלים שעמדו שם הן טמאים, ולא תועיל להן פתיחת אחד מהם לטהרם, דאימתי מועלת הפתיחה בזמן שנפתח בעוד שהמת שם דאמרי' מיכן עתיד להוציאו, אבל כיון שאין המת שם לא תועיל להן פתיחתו לטהרם. תוס' רי"ד.

◆

מוסף רש"י

אין נוטלין את העלי. עלי מלאכתו לאיסור לכתוש במכתשת משום הכי אסרי ליה בית שמאי (לקמן יא.). **דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים.** אין איסור בנין וסתירה בכלים אלא בבתים דנחייב בבנין כל דהוא, והעושה כלי או גומרו ביו"ט או בשבת, משום מכה בפטיש הוא דמחייב, שהוא חיוב כל גמר מלאכה, או אם הוא דבר שהוא מחליקו חייב משום ממחק, ואם צריך קלוע חייב משום מחתך, וכן אורג או מסך או סופר, אבל בנין וסתירה לא שייך בהו לאחויי בסלוק וחזרה, דהא דתנן (שבת קב:) הבונה כל שהוא בבתים תנן (לקמן יא: ובעי"ז לקמן כב.). **לא יטול.** מן הגוזלות, **אלא אם כן נענע מבעוד יום.** ולא סגי בהכנה בדבור בעלמא, כדמפרש לקמן טעמא דלמא למחר כי שקיל להו חייס עלייהו וממליך (לעיל ט:). **כולן טמאים.** כל הכלים הנתונין בעובי האסקופה טמאין, ואע"פ שאינם באהל המת, מפני שאין אנו יודעין באיזו פתח יוציאנו ופתח שעתיד לצאת בו מיטמא מיד, וטעמא ליכא אלא הלכות טומאה הכי גמירי לה, ואפילו חלונות של טפח על טפח טמאין, דכיון דכולן סתומין לא מוכחא מילתא בהי מפיק ליה (עירובין סח.). **נפתח אחד מהן.** ודאי בההוא מפיק ליה (שם). **שיש בו ארבעה על ארבעה.** פחות מד' על ד' אינו חשוב להציל על השאר (שם). **עד שלא ימות המת.** דלא נחתא להו טומאה אשאר פתחים, אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים ולא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פיתחא, אלא נחתא להו טומאה, ואפילו כלים הבאין שם לאחר מחשבה טמאים, דכיון דנחתא להו טומאה תו לא סלקא מינייהו במחשבה עד דעביד להו מעשה ממש דפתח ליה להאי ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא כדקתני לעיל נפתח אחד מהן כו' (שם). **אף משימות המת.** דאמרינן יש ברירה דמאתמול דעתיה בהאי פיתחא ולא נחתא טומאה לאחרינא ואפילו כלים דקודם מחשבה טהורין (שם). **לטהר את הפתים מכאן ולהבא.** הא דאמרי ב"ה אף משימות המת חשב מועלת לטהר כלים הבאים בפתחים ממחשבה ואילך הוא דקאמרי, אבל כלים דמעיקרא לא, דאין ברירה לומר הוברר דקודם שימות נמי דעתיה להאי פתחא (לקמן לז:).

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ה טוש"ע א"ח סי' תצז סעיף י:

ע ב ג מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלח:

עא ד מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכ' ה טוש"ע א"ח סי' תצז סעיף י:

◆

רבינו חננאל

פיסקא בית שמאי אומרים לא יטול אלא א"כ נענע מבע"י כו'. אוקמה רב חנן בבריכה ראשונה. פירוש באפרוחין חדשין שלא הולידו בזה השובך אלא בריכה אחת, והן הן שבשובך, ואין שם אפרוחין זולתם. ב"ש סברי אם לא יכנס בשובכו מעיו"ט ויעמד עליו, חיישינן שמא כשיבא ביו"ט ליטול האפרוחין, יראה השובך שאין בו יונים הרבה ויתירא ליטול מהם, שמא כיון שלא ימצאו במי יצטוותו, יברחו הנשארים, ואם לא ינענע, מקרי ואמר זה וזה אני נוטל, ומתנחם ולא יטול, ונמצא בטל בשמחת יו"ט. אלא אם יבא ויראה וינענע ויעשה מעשה, (ודחי) [ודאי] ביו"ט אינו מתנחם. **וב"ה** כולי האי לא חיישינן, אלא באומר זה וזה אני נוטל (א) [סגי. ואקשינן למה לי למימר זה וזה אני נוטל], אע"פ שלא עיין האפרוחים, אלא [י]אמר מעיו"ט מזה השובך אני נוטל מחר, אותם שיטול ביו"ט נתברר הדבר כי הן שהזכיר מעיו"ט. **וכי תימא ב"ה לית להו ברירה**, והתנן באהלות פ"ז המת בבית ולו פתחין הרבה כולן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין, חישב להוציאו באחד מהן כו', עד ובית הלל אומרים אף משימות המת. פירוש, אילו הפתחים יש מהן שלהן (ב) [אהל], כגון זיזין מבחוץ, והמת בבית, ומאהילין הזיזין שהן מחוץ הפתח על בני אדם או על כלים כולן טמאין, שאין לך פתח [שאינו עשוי] לבוא ולצאת, וקיי"ל שכל פתח העומד להפתח כפתוח דמי, ואינו חוצץ בפני הטומאה אלא דבר הסותם לגמרי. ותנן בפרק כיצד צולין מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ. ואסיקנא אגף עצמו בשערי עזרה כלפנים, בשערי ירושלים כלחוץ, מפני שמצורעין מגינין תחתיהן בחמה ובגשמים. ואם נפתח אחד מהם, נשארה סתימת הפתחים האחרים סתימה לגמרי וחוצצת, וכל מי שתחת הזיזין שלהם טהור הוא. ולא תימא דלא מטהרי שאר פתחין עד דפתח אחד מהן, אלא אפילו לא פתח אלא חישב לפותחו בלבד, טהרו שאר הפתחין. מיהו בית שמאי אומרים צריך לחשב קודם שימות המת, ובית הלל אומרים אף משימות המת אם יחשוב דיו. דייקינן מינה כיון דאמרי ב"ה אף משימות המת דיו, כלומר משעה שמת המת בבית, כל מה שהיה תחת הזיזין ותחת האגף שעל כל הפתחין בין אדם ובין כלים טהורין, דכיון דחישב עכשיו לפתוח הפתח פלוני הוא טמא וכולן טהורין, ונתברר אחר שהסכים עכשיו לפותחו כאלו הוי פתוח מקודם לכן, והנה יש לב"ה ברירה. ופרקינן לעולם לית להו ברירה, ומשנתנו זו האיתמר עלה אמר רבה לטהר את כל הבא תחת האגף ותחת הזיז שעל הפתחין מאחרי שחישב, אבל מה שהיה למפרע לא, אלא כל מה שהיה מקודם תחת האגף ותחת כל הפתחין טמאין. ואע"ג דלענין שבת שנינו איסקופה משמשת ב' רשויות, בזמן שהפתח פתוח כלפנים נעול כלחוץ. הכא לענין טומאה לא, אלא כיון שעומד ליפתח כפתוח דמי. ר' אבא אמר למפרע ואית ליה ברירה, והכא היינו טעמא דב"ה שצריך לומר זה וזה, שאם תאמר לו במיכן אני נוטל למחר סגיא, יאמר בדעתו כל השובך היכנתי לי ומותר לי

א) כצ"ל וכן הגיהו בד"ו. ב) אולי כצ"ל.